

**Д-Р ТЕМПЪЛ ГРАНДИН**

# ПРЕЗ МОИТЕ ОЧИ

**ЛИЧНИЯТ МИ ОПИТ С АУТИЗМА**

Превод от английски  
*Светлана Кимпан*

Редактор  
*Ани Бахчеванова*





## Съдържание

<b>Предговор</b> .....	7
<i>д-р Тони Атууд</i>	
<b>За читателите, които за първи път се срещат с аутизма</b> .....	9
<b>Въведение</b> .....	13
<b>Глава 1. Диагноза и ранна образователна интервенция</b> .....	15
<b>Глава 2. Обучение и образование</b> .....	47
<b>Глава 3. Сензорни проблеми</b> .....	111
<b>Глава 4. Как да разбираме невербалния аутизъм</b> .....	145
<b>Глава 5. Поведенчески проблеми</b> .....	183
<b>Глава 6. Социален живот</b> .....	209
<b>Глава 7. Лекарства и биомедицински проблеми</b> .....	239
<b>Глава 8. Познавателни способности и изследвания на мозъка</b> .....	283
<b>Глава 9. Проблеми при аутистите в зряла възраст и трудова заетост</b> .....	315
<b>Тони и Темпъл: лице в лице</b> .....	382
<b>Предговор към второто издание</b> <i>от Емили Джърсън Сейнс – продуцент на филма а НВО „Темпъл Грандин“ и майка на дете аутист</i> .....	391

**От преводача ..... 395**  
*Светлана Кимпан*

**За авторката на тази книга ..... 397**

**Предговор към първото издание\***  
от д-р Рут Съливан, директор на  
Първото национално общество за аутизъм

**Библиография\***

---

\* Двата материала, обозначени със звездичка, могат да бъдат свалени (във формат пидиеф) свободно от сайта на издателството. – Б.изд.

## Предговор

Световноизвестната писателка и експерт по животновъдство Темпъл Грандин е аутистка. Със своята проникателност и с ерудираните си познания върху проблемите на аутизма, които се базират както на личния ѝ опит, така и на огромно количество изследователска литература, тя завладява широка аудитория. От всяка страница на „През моите очи“ аз сякаш чувам гласа ѝ – по-неже тя е изключително пряк и откровен човек. За мен Темпъл е героиня, към която изпитвам дълбоко уважение поради невероятната ѝ компетентност в областта на толкова многообразния и широкообхватен аутистичен спектър.

С огромно нетърпение очаквах да прочета тази нейна най-нова публикация – сборник статии, изготвени за списанието „Аутизъм Аспергерс Дайджест“, които е писала в продължение на почти петнадесет години. Обхватът на разглежданите в тях проблеми е изключително широк – от самонараняването при хората с тежка форма на аутизъм до религиозното обучение и трудовата заетост. Всяка страница е изпълнена с мъдрост, затова съм напълно убеден, че мнозина родители, професионалисти и най-вече учители ще вникнат много по-дълбоко в преживяванията на хората с РАС и ще съумеят да оценят начина, по който те възприемат света.

Отлично осъзнавам, че всеки път, когато искам да илюстрирам определени проблеми в собствените си презентации, ще съм принуден неминуемо да прибегвам до цитати от „През моите очи“ и винаги ще съветвам колегите си да се възползват от обясненията и препоръките на Темпъл. Сигурен съм, че те до голяма

степен биха обогатили експертните им познания. Бих посъветвал и самите хора с РАС да прочетат новата книга на Темпъл, тъй като тя ще им помогне в процеса на себеутвърждаване и ще ги насочи как да усвоят определени практически стратегии за развиване на някои свои умения.

Познанията на Темпъл за разстройствата от аутистичния спектър са феноменални и енциклопедични; затова, докато четете „През моите очи“, ще видите аутизма в най-реалистичната му светлина.

*Д-р Тони Атууд*

## За читателите, които за първи път се срещат с аутизма

**А**утизмът е разстройство на развитието, което обикновено се диагностицира през ранното детство. Той е неврологичен по природа и засяга функционирането на мозъка в четири главни области: езика/общуването, социалните умения, сетивните системи и поведението. Съвременните изследвания показват, че по всяка вероятност разстройството има различни подвидове, които произтичат от генетични фактори, от замърсяването на околната среда или и от двете.

**Всяка личност с аутизъм е уникална**, с различен профил, отразяващ силните ѝ страни и затрудненията ѝ. Няма дори и двама души, в които да се проявяват еднакви характеристики и които да са засегнати до една и съща степен. Аутизмът е спектрално разстройство и различните индивидуални диагнози се определят събирателно с термина разстройство от аутистичния спектър (РАС). Някои от засегнатите в спектъра могат да са напълно невербални, в изключително тежка форма със сериозни затруднения, към които понякога спадат самонараняването и слабоумието, но други могат да са напълно функциониращи личности от горния край на спектъра (познат още като синдром на Аспергер), изключително интелигентни, с добре развита и изразителна реч, но въпреки това със значителни увреждания в сферата на социалните умения и със слабо развити способности за перспективно мислене. Аутистичният спектър е невероятно широк и включва в

себе си както блестящи служители от Силициевата долина, така и хора, които цял живот трябва да бъдат обгрижвани и наблюдавани. Някои деца от горния край на аутистичния спектър са надарени в областта на изкуството, музиката или математиката. През 2013 г. в ДСНПР („Диагностичен и статистически наръчник на психическите разстройства“<sup>1</sup>) – диагностичната „библия“ на медицинската общност – са внесени промени, които елиминират синдрома на Аспергер. Различните наименования на аутистичните разстройства сега вече се обединяват под названието „разстройства от аутистичния спектър.“

**Процентът на засегнатите от аутизъм в момента е 1 на 100 новородени** (Център по контрол над заболяемостта, 2009) и продължава да расте с тревожни темпове. На всеки 21 минути едно дете получава диагноза за разстройство от спектъра. Аутизмът се среща четири пъти по-често при момчетата, отколкото при момичетата, и се проявява съвсем последователно по целия свят без никаква разлика при всички расови, социални и етнически общности. Според Американското общество за аутизъм (Autism Society of America) пожизнената стойност на обгрижването на едно-единствено дете с тежка форма на аутизъм варира между 3,5 и 5 милиона долара.

**За аутизма е характерен различният начин на мислене и учаване.** Хората с аутизъм са най-напред хора; аутизмът е само част от това, което те са. РАС вече не се смята единствено и само за поведенческо, а за всеобхватно разстройство, което влияе върху цялата личност, атакувайки я на различни фронтове: биомедицински, когнитивен, социален и сетивен. С помощта на подходяща индивидуализирана интервенция децата с РАС могат да се научат да живеят по-добре и да се адаптират към заобикалящия ги свят.

---

<sup>1</sup> Вж. ДСН-IV-ТР, издаден от „Изток-Запад“ през 2009 г. – Б.изд.



**В момента се наблюдава огромен прогрес** в разбирането ни за разстройствата от аутистичния спектър и за най-ефикасните начини, по които можем да помогнем на тези хора. Децата вече се диагностицират на възраст едва 12–15 месеца и много от тези, които получават интензивна ранна интервенция, съумяват да започнат началното училище редом с невротипичните си връстници, като се нуждаят от съвсем незначителна подкрепа и обслужване. Независимо от възрастта, на която са получили диагнозата си, децата и възрастните с РАС непрекъснато продължават да се развиват и да се учат, затова – с помощта на съответните видове услуги и тяхната подобаваща интензивност – всички те могат да подобрят значително начина си на живот на каквато и да било възраст.



## Въведение

Настоящото трето издание на тази книга представлява сборник от статии, които съм писала за списанието „Аутизъм Аспергерс Дайджест“ в периода от 2000 г. до днес. Статиите са групирани в различни категории и засягат редица теми: от ранните образователни интервенции и проблемите, свързани със сензорната преработка, до мозъчните изследвания и професионалната реализация. В началото на всеки раздел съм прибавила по едно ново, осъвременено въведение, в което включвам и допълнителни размисли по съответната тема. Очерците, които се нуждаеха от обновяване, бяха своевременно обновени.

Статиите комбинират личните ми преживявания на състоянието аутизъм с практическа информация, която родителите, учителите и хората от аутистичния спектър могат да използват незабавно. Аутистичният спектър е изключително широк – хората в него варират от такива, които за цял живот остават невербални, до блестящи учени и компютърни инженери със съвсем лека форма на Аспергер. Тази книга предлага информация, която е приложима към хората от всички нива на спектъра.